

Türk Basını Bağlamında Gazete ve Dil İlişkisi

Fırat YOLCU¹

Öz

İlk dönemlerinde diğer bilim dallarının kuramsal alt yapısından beslenerek gelişen iletişim çalışmaları psikoloji, antropoloji, sosyoloji, siyaset biliminin yanında dilbilimden de faydalanmıştır. Doğası gereği disiplinler arası bir alana karşılık gelen iletişim çalışmalarında, kitle iletişim araçları işlevini yerine getirirken dilin imkânlarından faydalanmakta aynı zamanda dili de kendine özgü bir kullanımla yeniden biçimlendirmektedir. Dilbilimin temel inceleme alanı olan dil konusu, kitle iletişim araçlarındaki kullanımı yönüyle iletişim bilimleri için de önemli bir çalışma alanıdır. Alan yazın incelendiğinde basın dili kavramı ile Türk basın dilinin tarihsel gelişiminin bütün yönleriyle açık bir şekilde tartışılmadığı görülmektedir. Bu çalışma, yazılı basın metinlerinin sahip olduğu dil özelliklerini kuramsal ve tarihsel bir bakış açısıyla Türk yazılı basını bağlamında betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle betimsel analiz ile doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada yazılı basında yer alan haber yazıları ve diğer metin türlerinin dil özellikleri ile Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e uzanan süreçte bu dilin dönemsel değişimleri üzerinde durularak basın dili üzerine kavramsal bir tartışma yapılmaktadır. Türk nesrinin ortaya çıkması Tanzimat'la başlayan gazetecilik faaliyetleriyle şekillenmiş, özellikle Şinasi bu dönemde basın dilinin gelişimine önemli katkılar sunmuştur. Türk basın dili Cumhuriyet dönemiyle birlikte önemli bir gelişme göstermiş ve bu özgün gelişim 1970'lere kadar devam etmiştir. 1970'lerden sonra dil ve anlatım özellikleri dilbilimsel ve edebi olarak önceki dönemlerdeki ilerlemenin gerisinde kalmıştır. 2000'li yıllarla birlikte internet ve dijitalleşmenin etkisiyle yeni medya araçlarının yaygınlaşması, zaman ve mekâna bağlı olarak toplumsal etkileşim pratiklerinin değişmesi gibi nedenler basın dilinde de yeni etkileşim, anlatım ve biçim özelliklerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gazete, dil, basın dili ve değişimler

The Relationship Between Newspapers and Language in The Context of Turkish Press

Abstract

Communication studies, which developed in its early stages by drawing on the theoretical foundations of other scientific fields, has benefited not only from psychology, anthropology, sociology, and political science but also from linguistics. In communication studies, which by nature correspond to an interdisciplinary field, mass media benefit from the possibilities of language while performing their functions and at the same time reshape the language with a unique use. Language, which is the main field of study in linguistics, is also an important field of study for communication sciences due to its use in mass media. When the literature is examined, it is seen that the concept of press language and the historical development of the Turkish press language have not been discussed clearly in all its aspects. This study aims to describe the language features of print media texts from a theoretical and historical perspective in the context of Turkish print media. For this reason, descriptive analysis and document review method were used. In this research, a conceptual discussion is made on the language of the press by focusing on the language features of news articles and other text types in the written press and the periodic changes of this language from the Ottoman Empire to the Republic. The emergence of Turkish prose was shaped by the journalistic activities that began with the Tanzimat, and Şinasi in particular made significant contributions to the development of the press language during this period. The Turkish press language showed significant development with the Republican era, and this unique development continued until the 1970s. After the 1970s, the language and expression features lagged behind the progress in previous periods in terms of linguistics and literature. The proliferation of new media tools due to the influence of the internet and digitalization in the 2000s and the change in social interaction practices depending on time and space have led to the emergence of new interaction, expression and form features in the press language.

Keywords: Newspaper, language, press language and changes

Atıf İçin / Please Cite As:

Yolcu, F. (2025). Türk basını bağlamında gazete ve dil ilişkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14 (3), 1084-1100. doi:10.33206/mjss.1614063

Geliş Tarihi / Received Date: 06.01.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date: 23.03.2024

¹ Dr. Öğr. Üyesi – Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi, firatyolcu@cumhuriyet.edu.tr,

 ORCID: 0000-0003-2408-7502

Giriş

Yeryüzünde yaşayan türlerin bir arada yaşayabilmelerinin en önemli gereklerinden biri, bir başka deyişle birlikte yaşayabilmenin ön koşulu olarak, bildirimeyi, haberleşmeyi sayabiliriz (Aksan, 1998, s. 42). İnsanlığın varoluşundan günümüze değin çevresinde gerçekleşen olay, olgu ve durumlara yönelik haber edinme gereksinimi bir sosyal ihtiyaç olarak var olmuştur. Mağaralar üzerine kazınan resimlerle somutlaşan bu süreç yazının icadı ve daha sonra matbaanın kullanımıyla önemli değişimlere uğramış, telgrafla başlayan elektronik çağ kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve aę tabanlı dijitalleşmeyle günümüzdeki biçimine dönuşmuştur. Bütün bu değişimler insanlık tarihiyle ilgili ilişkileri, olguları ve araçları da değişirmiştir.

Marshall McLuhan'ın her iletişim aracının kendine özgü bir dili ve eğilimi olduğunu belirterek kitle iletişim araçlarının mesajları ileten bir kanal olmaktan öte doğrudan mesajın içeriğini belirleyen bir özelliğe sahip olduğunu ifade etmesi (Özçetin, 2018, s. 246), bu araçların değişiminin meydana getirdiği yeniliklere odaklanması bakımından oldukça önemlidir. Sözelimi bir haberin gazetede, radyoda ya da sosyal ağlar üzerinden yayımlanması hem mesajı hem de uygulamaları farklılaştırmaktadır. Dil de bu farklılaşmadan müstesna değildir. Basın icra ettiği eyleme özgü bir dile sahip olmasından dolayı kendi araç ve pratiklerinde gerçekleşen değişimlerin, kullandığı dili de etkilemesi ve dönuştürmesi olağan bir durum olarak kabul edilebilir.

Bireyler, diğer bireylerle iletişim kurabilmek ve yaşamlarını devam ettirebilmek için, içinde yaşadıkları toplum ve kültürel değerleri anlamlandırmak zorundadırlar. İnsanoğlunun, etraftan haber alma gereksinimi ve isteği, hiç kuşku yok ki gazetenin doğmasına sebep olmuştur. Modernizmin ve sanayileşmenin ortaya çıkardığı bilgi birikimi ve teknolojik gelişmeler; basımı ve dağıtımı kolaylaşan gazeteleri, insan yaşamının vazgeçilmez bir unsuru haline getirmektedir (Yağbasan & Demir, 2007, s. 115).

Bir geleneksel kitle iletişim aracı olarak ortaya çıkan gazetenin sorumluluk, işlev ve görevleri dikkate alındığında çok sayıda tanımı yapılabilir. Gazete her şeyden önce insanın haber alma ve çevresinde olan bitenlere yönelik farkındalık oluşturabilme uğraşıdır. Hayata ve insana dair her konu gazetenin içeriğini oluşturabileceğinden toplumun büyük kesimlerine seslenebilme özelliğine sahip olması gerekir. Gazete bu bağlamda değerlendirildiğinde bütün bu aktarımlar bir dil sayesinde ortaya konmakta, bu dil de okuyucuların sahip oldukları dil ile gazete içeriğini oluşturan metinlerin dilini birbirine yakılaştırmaktadır.

Bu alışma yazılı basında dil konusu üzerine odaklanarak basın dili, tarihsel perspektiften basın dilinde değişimler ve bunların yanında gazetede yer alan metinlerin sahip olduğu dil ve anlatım özelliklerini betimlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada yöntem olarak araştırma konusuyla ilgili literatür taraması gerçekleştirilmiş, kaynaklarda yer alan bilgiler betimleyici bir yaklaşımla incelenmiş ve doğrudan araştırma konusuyla ilgili elde edilen veriler üzerinde değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu bağlamda ilk önce basın dili kavramı üzerinde durulmuş, daha sonra Türk gazeteciliği tarihsel perspektifle ele alınarak dönemin basın dilinin özellikleri tartışılmıştır. Araştırmada ayrıca hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan doküman incelemesi (Yıldırım & şimşek, 2021, s. 189) yöntemiyle dönemin gazete örneklerinden alıntılar yapılarak basın diliyle ilgili ortaya konan değerlendirmeler desteklenmiştir.

İlgili alanyazın incelendiğinde basın dili üzerine çok sayıda çalışmanın yapıldığı görölmektedir. Bu alışmalar içerisinde Sağlamöz'ün 2018 yılında yayımladığı "Basın Dili" adlı çalışması kapsam ve içerik bakımından oldukça önemlidir. Bu eserde dil ve basın ilişkisi, Türk basınında dilin dönuşümü, basında dil ve söylem, yazı türleri ve iletişimin edebiyatla ilişkisi gibi önemli başlıklar üzerinde incelemelerde bulunulmaktadır. Özarslan'ın 2013 yılında İletişim Kuram ve Araştırma Dergisinde yayımlanan "Basın Dili Üzerine Bazı Dikkatler" adlı makalesi de "basın dili"nin kavramsal özellikleri hakkında değerlendirmelerde bulunması bakımından önemli bir çalışmadır. Yılmaz'ın 1992 tarihinde İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisinde yayımlanan "Türkiye'de Gazetecilik Dilinin Doğuşu" adlı makalesi Osmanlı döneminde basın dilinin ortaya çıktığı dönem ve bu gelişmelere etkisi yönüyle şinasi'nin katkılarına yaptığı vurgu bakımından önemli bir çalışmadır. Diğer önemli bir çalışma da Bell tarafından 1991 yılında yazılmış "The Language of News Media" adlı çalışmadır. Bell bu çalışmada medyada kullanılan dilin iletişim bilimleri başta olmak üzere birçok disiplin açısından incelenmesinin önemli olduğunu belirterek bu dilin hem medya hem de dil çalışmaları açısından birçok şeyi ifade ettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda medyanın diliyle ilgili çalışmaların niçin gerekli olduğunu şu başlıklar halinde sıralamaktadır: 1. Dil çalışmalarında medyanın bir veri kaynağı oluşu. 2. Medyanın gündelik dil özelliklerini de yansıtmaması. 3. Medyanın dili etkileme rolü. 4. Medya dilinin daha geniş toplum ve kültürün aynası olarak neler ortaya

çıkardığına ilgi. 5. Medya dilinin toplumdaki tutum ve düşünceleri nasıl etkilediğine duyulan ilgi. 6. Medyada dil verilerinin büyüklüğü ve elde edilmesindeki kolaylıklar. 7. Medyanın etkisiyle dilin kitlesel kamusal tüketim ürünü olması (Bell, 1991, s. 2). Bu çalışmaların yanında konuyla ilgili pek çok önemli çalışmaya da makalenin içerisinde atıfta bulunulmuştur.

Bulgular

Basın Dili

Basın dili üzerine değerlendirmelerde bulunmadan önce dilin insan ve toplum açısından önemi üzerine açıklamalarda bulunmak daha doğru bir yaklaşım olacaktır. İnsanların ve toplumların kendi aralarında ya da diğer topluluklarla iletişim kurabilmeleri, birbirlerine düşüncelerini, fikirlerini, isteklerini, beklentilerini, kültürlerini aktarabilmeleri, daha önemlisi varlıklarını üretip sürdürebilmeleri için en önemli aracın dil olduğu düşünülmektedir. Ayrıca dilin kullanımı, aynı zamanda bireylerin ve toplumların gelişmişlik düzeylerinin de göstergesi kabul edilmekte, bu nedenle kişisel veya toplumsal düzeydeki dilin kullanımı önem kazanmaktadır (Yağbasan & Demir, 2007, s. 117).

Saussure (2001) “*Görüldüğü gibi bu (dil) öyle bir şey ki, herkesin ortak malı ve kişisel istenç dışı olmakla birlikte, ayrı ayrı her bireyde de bulunur.*” (s. 49) sözüyle dilin hem toplumsal hem de bireysel yönüne dikkat çekerek toplum içinde dilin, her bireyinde bulunan bir izler bütünü olarak yaşadığını ve bir bakıma birbirinin eşi tüm örnekleri bireylere dağıtılmış bir sözlüğü andırıldığını belirtmektedir.

Korkmaz’a (1992) göre dil, insanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre şekillenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistem (s. 43) olarak açıklanmaktadır. Dil insanın doğumundan –belki de daha öncesinden- başlayarak onu çevreleyen ve beyne yerleşen bir sistemdir. Dil ve düşünce bir örüntü halinde bizi, değerlerimizi, önyargılarımızı, dünyayı algılama ve anlama çerçevemizi (Özerkan, 2002, s. 66) aynı zamanda kendimizi dış dünyaya aktarabilme ölçümüzü de belirlemektedir. Başka bir ifadeyle insanın hem kendini hem dünyayı algılamasının veya bu algılamının iletişim araçlarıyla gerçekleştirilmesinin bir aracıdır. Bu açıklamalar bağlamında dil, toplumsal bir ortak kabulün ürünü olmakla birlikte aynı zamanda bireysel düzeye de sahip olması yönüyle sadece bir iletişim aracı olmanın ötesinde iletişimi bütün yönleriyle kapsayan canlı bir organizma olarak kabul edilebilir. Dil canlı bir organizma olarak toplumsal ve bireysel boyutuyla hayatın her alanında kendine özgü yeni şekil, mana ve söylemler elde edebilir. Matbaanın icadından günümüze değin matbuat hayatımızda önemli bir yer tutan basın faaliyetleri de kurumsal ve toplumsal anlamda yer edindiği amaç ve yöntemlere göre dilin diğer şubeleriyle birleşen veya ayrışan çeşitli dil özelliklerine sahip olması, dilin doğası gereği olağan bir durumdur. Sözelimi edebi bir eser oluşturmaya çalışan yazar ile gündelik iletişimini gerçekleştiren bireyin ya da bir olayı haberleştirerek topluma ne olup bittiğiyle ilgili bilgi vermeye çalışan gazetecinin dil kullanımı ve üslubu aynı olamayacaktır.

Literatürde “basın dili nedir, basın dilinin dilbilimsel bağlamda varlığı ve muhteviyatı açıklanmış mıdır, basın dilini farklılaştıran öğeler nelerdir ve bu dili oluşturan biçim/şekil ve semantik bilgisi nedir?” gibi soruların, çerçevesi tartışmaya gerek duyulmayacak biçimde belirlenmiş açık cevaplarının olmadığı anlaşılmaktadır. Bazı araştırmacılar basın dilini açıklamaya çalışmakla birlikte basın dili diye kavramlaştırılabilecek bir dil olgusunun varlığını açıklamakta zorlanmaktadırlar. Bu duruma dikkat çeken Özarslan (2013) “basın dili” kavramının bir ihtiyaca karşılık geldiğini fakat sözlüklerde bu kavramın madde başı olarak yer almadığını ifade eder (s. 252). Kimi araştırmalarda “basın dili” kavramının varlığı ile yokluğu arasında tartışmalara girildiği de görülmektedir. Can (2003) “Basın Dili” adlı makalesinde konuyla ilgili şu değerlendirmelerde bulunmaktadır:

“Aslında basın dili diye bir şey yok. Basın dilinden daha ziyade çeşitli konularda (ekonomi, spor, politika, vb.) oluşturulan olayların dil ile sunumunu anlamalıyız herhalde... Ama başlıktan oldukça özel ve sınırlandırılabilen bir dil kullanımının var olduğu da anlaşılabilir. Şurası bir gerçek, bir taraftan böyle kendine özgü, homojen bir dil sisteminin olmadığını söylerken, öbür taraftan haberlerin hazırlanış koşulları ve haber verme amacı açısından bakıldığında her şeye rağmen basın dili diyebileceğimiz bir dil vardır.” (s. 34).

Basın diliyle ilgili çoğu araştırmalarda dilbilimsel bağlamdan çok işlevsel yönleri dikkat çekilerek açıklamalar yapılmaktadır. Özarslan (2013) basın dilinin ait olduğu dil içerisindeki mahiyetini diğer alt ve üst dil şubeleriyle karşılaştırmalı olarak benzerlik, farklılık ve işlev yönünden incelemesini yaptığı “Basın Dili Üzerine Bazı Dikkatler” adlı makalesinde basın dilinin umumî dil içerisinde yazı dili ile konuşma dili arasında kendine mahsus yeri ve işlevi olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda basın dili, dilin diğer seviye,

ağız ve şubelerinden farklılık göstererek kurgusal dünyadan uzak, hakikati sunma ve göstermeyi amaçlar. Standard konuşma, yazı ve kültür dilinin bir bileşkesi olmamakla birlikte, umumî dil içinde adeta bileşkeymiş gibi bir işlev gören ve umumî dilin içerisindeki alt ve üst diskurları yanında ama hepsinden geniş olmamakla birlikte hepsinden daha işlevli bir diskur (ağız) manzarası arz etmektedir (s. 255-266). Özarslan bu açıklamalarıyla basın dilinin üç özelliğine dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi yazı dili ile konuşma dili arasında bir kullanıma sahip olmasıdır. İkinci önemli özelliği hakikati gösterme amacı taşımasıdır. Üçüncü vurgu yaptığı özelliği ise diğer dil kullanım alanlarına göre daha işlevsel olmasıdır. Basın diliyle ilgili diğer tanımlama da ise *“Gazete dili (basın dili), edebî dille konuşma dili arasında yer alır. Bu dille, edebî dildeki gibi artistik anlatıma yer verilmez, kelimelere yeni anlamlar yüklenmez. Ortalama okuyucu göz önünde bulundurulur, yanlış anlaşılma yol açabilecek ifadelerden kesinlikle kaçınılır. Gazete dili, konuşma diline yaklaşma çabasıdır.”* (Yılmaz, 1992, s. 171) şeklinde açıklanmaktadır.

Yazılı ve sözlü anlatımda ifade biçimleri dilin kullanım yerine, zamanına ve dili kullanan topluluğun amaç ve işlevine göre farklılaşmaktadır. Bu bağlamda yazılı anlatıma sahip gazete lisanı hadiseleri, durumları, faaliyetleri, yenilikleri ve havadisleri halka olduğu gibi aktarma ve malumat verme maksadını taşıdığı için (Kayacan, 2023, s. 196) diğer dil kullanımlarından ayrılmaktadır. Gerek görsel, gerek yazılı kitle iletişim araçları amaçlarını dil aracılığıyla gerçekleştirirler. Kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda burada kullanılan dilin önemli yadsınamayacak bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Bir haberin, bir etkinliğin, bir sanat gösterisinin amaç ve içeriğinin aktarılmasında kullanılan dil, dinleyici veya seyircinin aktarılan iletiden etkilenme derecesini belirlemede etken olabilmekte, dil kullanımına örnek oluşturduğu için, dinleyici ve seyircinin benzer durumlarda kendi dil kullanımını da dolaylı bir biçimde etkileyebilmektedir (Güllüdağ, 2012, s. 51).

Basın diliyle ilgili bilgiler veren Güz (2005) haber yazımında habere esas olan unsurların haber haline getirilirken edebileştirildiğini bu durumun da basın dilini ortaya çıkardığını belirterek medya kuruluşlarının kullandığı farklı bir dil, başka bir deyişle basın dilinin varlığını ortaya koymaktadır. Bu dil ne bilimsel ve çok edebî ne de çok sıradan ve alt kültür düzeyine seslenen bir dildir. Ayrıca dil kullanımı açısından hedef kitlenin farklı yaş, cinsiyet ve kültür gruplarından oluştuğu dikkate alınarak herkesin anlayabileceği, algılayabileceği bir üslup haber dilinde tercih edilmelidir (s. 61).

Basının dil kullanımı yönüyle dikkat etmesi gereken diğer bir nokta da basın işlevini yerine getirirken dili de yeniden biçimlendirmektedir (Özsoy, 1996, s. 216). Bu bağlamda basın toplumun genel dil kullanımını da etkilediği için dilin doğru kullanımında oldukça özenli davranmalıdır. Basın, dili yeniden biçimlendirirken işlevini yerine getirebilmek için dilin ortaya koyduğu imkânlardan faydalanmakta ve bunu ancak dil yoluyla gerçekleştirebilmektedir.

“Metin” belirli bir çerçeve içerisindeki yapıdır ve çerçevenin sınırlarının belirlenmesi gerekir (Çomak, 2004, s. 49). Haber stili olarak ifade edilebilen haber dili, haberlere birtakım özellikler kazandırmakla birlikte bazı sınırlandırmalar da getirmektedir (Yurdigül & Zinderen, 2012, s. 82). Basın dili kendine özgü cümle kurgusu, anlatım tarzı ve üsluba sahiptir. Cümle kurgusunu oluşturan öğelerin başında haber formatı ve bu haber yazısıyla ortaklaşan diğer yazım türlerinin biçimsel özellikleri gelmektedir. Anlatım tarzını oluşturan öğelerde ise dilin açık ve sade oluşu, nesnellik ve objektiflik ilkeleri ile standartlaşmış bir dile dayanması öne çıkar. Üslup özellikleri değerlendirildiğinde haber aktarım sürecini etkileyen hız ve etkili iletişimin dil ve anlatımı farklılaştırdığı görülmektedir. Örneğin bir haber metninin zamana karşı yarışması ve okuyucuyu etkilemesi için anlatım biçiminin kendine özgü oluşu, o metnin üslup özellikleri arasında sayılabilir. Basın dilinin özgünlüğünü etkileyen bu özelliklerin yanında muhabirin ve haber üretim sürecinde yer alan meslek çalışanlarının kendilerine özgü dil kullanım üsluplarıyla, gazetelerin genel dil kullanım özellikleri de basın dilinin çerçevesinin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır.

Osmanlı’da Gazetelerin Ortaya Çıkışı ve Dil Özellikleri

Osmanlı’da Batılılaşma ve modernleşme çalışmaları XVIII. yüzyılda başlamış ise de köklü değişimler XIX. yüzyılda hayata geçirilmiştir. Bu dönemde kitleleri yönlendirme ve fikirleri yaymada son derece etkili olan gazeteyle tanışılmıştır. Batı’da iktisadi gelişmelerin sonucunda çıkan gazete, Osmanlı’da siyasi gelişmelerin sonucunda ortaya çıkmıştır. Azınlıklar tarafından çıkarılan ilk gazetelerin Batı’ya ait fikir ve düşünceleri yayması çok milletli bir sosyolojiye sahip Osmanlı için olumsuzluklar doğurduğundan bilgi ve haber kirliliğinin önüne geçmek adına gazetecilik faaliyetleri ilk olarak devlet tarafından icra edilmiştir (Gülmez, 2013, s. 1).

Avrupa’da 17. yüzyılın başlarında yayımlanmaya başlayan ilk gazete örneklerinden yaklaşık 200 yıl sonra Osmanlı’da gazeteciliğin başladığı bilinmektedir. Tanzimat yönetimiyle birlikte yenilikler ve değişimleri tabana yayma düşüncesi, bu dönemde yetişen ve devlet yöneticilerinin himayesinde bazı mevkilere gelebilen yeni kuşağın en önemli gayesi olmuştur. 1860’lı yıllardan sonra basın gerçek anlamda sosyal hayattaki yerini alacak, daha sonra gazeteler değişimin, gelişimin, muhalefetin, fikrin, tartışmanın merkezi olacaktır. Basının bu gelişmesinde 1834 yılında kurulan posta teşkilatının, 1855’ten itibaren kullanılmaya başlanan telgrafın ve aynı dönemde kurulan demiryolu teşkilatının büyük bir rolü vardır (Öztuna, 1983, s. 125).

Geleneksel medyayı oluşturan yazılı basın tarihsel gelişim sürecine göre dil bakımından değerlendirildiğinde Osmanlı döneminde ilk yayımlanan gazetelerin dilinin oldukça süslü ve sanatsal bir üsluba sahip olduğu görülmektedir. Osmanlıda yayımlanan ilk gazetelerde kullanılan dil çoğunlukla Fransızca olmak üzere yabancı dillerden oluşmaktadır. Mısırlı Mehmet Ali Paşa tarafından Türk diliyle yayımlanan ilk gazete 1928’de Mısır’da “Vekâyi-ü’l-Misriyye”dir. Bu gazete Arapça ve Türkçe dilleriyle yayın yapmaktadır. 1830 yılında Girit’te yayımlanan “Vekâyi-i Giridiyye” adlı gazetede ise Türkçe ve Yunanca eşit olarak kullanılmıştır. Türkçe’nin sürekli neşriyatta tek başına yer alması ise 1 Kasım 1831 tarihinde gerçekleşmiştir. II. Mahmut Tanzimat dönemi *halka doğru* ilkesinin bir gereği olarak Türkçe gazetenin yayımlanmasına öncülük etmiş ve bu gazetenin dilinin sade olması gerektiğiyle ilgili telkinlerde bulunmuştur (Özarslan, , 1987, s. 50; Topuz, 2003, s. 15). Osmanlıda gazetelerin doğuşunda Tanzimat’la başlayan Batılılaşma çabaları önemli rol oynamışsa da ilk gazetecilik örneklerimizden Takvim-i Vekayi (1831) ve Ceride-i Havadis’in (1840) halk tarafından anlaşılabilirlik sade bir dil ve anlatıma sahip olmaması gibi özellikler gazeteciliğin ortaya çıkan ilk önemli engelleri olarak değerlendirilebilir. Sağlamöz (2008) “Basın Dili” adlı çalışmasında bunun nedenini Osmanlı döneminde kökleşmiş bir düzyazı geleneğinin olmamasına dayandırmakta ve divan edebiyatındaki süslü anlatımın basın dilinde de yer aldığına dikkat çekmektedir (s. 36). Bu değerlendirmenin yanı sıra Osmanlıda gazeteciliğin başlaması vakanüvis geleneğinin güncelleştirilmesi olarak görülebilir. Vakanüvislik yaşadığı dönemde gerçekleşen olayların yazımına ve daha sonra kitaplaştırılmasına dayanan resmi tarihçilik olarak bilinmektedir. Takvim-i Vekayi’nin başında vakanüvis Esat Efendi’nin bulunması bu tespiti doğrulamaktadır. İlk gazetelerden Takvim-i Vekayi ile Ceride-i Havadis’in iç haberlerinin alışılabilirlik süslü ve sanatsal bir anlatımı yansıtmalarına rağmen dış haberlerde özellikle Batı kökenli sözcüklerin kullanılması neticesinde anlatım biraz daha basın diline yaklaşılmaya başlamıştır. Bu bağlamda bu iki gazetenin genel dil özellikleri arasında kelime seçimine özen gösterilmemekteydi; paragraf, bağımsız cümle ve noktalamaya yer verilmemekteydi. Ayrıca cümleler birbirine bağlaç ve edatlarla bağlanarak uzayıp gitmekteydi. Bu değerlendirmelerin yanı sıra her ne kadar dil ve anlatım ağır olsa da yazılanlar doğru şekilde anlaşılabilirlik bir özen ve doğruluğa sahipti (Yılmaz, 1992, s. 171-172).

1860 yılında Şinasi ve Ağâh Efendi tarafından çıkarılmaya başlanan Tercüman-ı Ahval gazetesi halkın anlayacağı bir dilde yazma gerekliliğini savunması bakımından basın dili açısından oldukça önemlidir (Sağlamöz, 2008, s. 34). Osmanlı’da gazetelerin yaygınlaşmasıyla birlikte süslü ve nazma yatkın dilin sadeleşmesi ve nesre yaklaşmasına doğru ilerleme de başlar. Bu dönem gazetelerin etkisiyle ilgili Tanpınar (1988) dil konusunda basının bir bütün halinde halka hitap edebilecek bir Türkçenin oluşması için aynı amaçta birleştiklerini ve gerçek anlamda nesrin oluştuğunu (s. 250) belirtmektedir.

Dilde sadeleşme hareketinin Osmanlı’da fikri inşasının Tanzimat Dönemiyle başladığı bilinmektedir. Şinasi, Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Şemseddin Sami gibi edebiyatçılar çeşitli makalelerinde Türkçenin sadeleşmesi fikrini gündeme getirmişlerdir. Bu düşüncenin gelişmesinde Tanzimat yazarlarının çoğunun gazeteci olmaları da etkili olmuştur. Fakat bu yazarların teorik olarak dilde sadeleşmeyi eserlerine pek yansıtabildikleri söylenemez. Tanzimatçılarından sonra gelen Servet-i Fünuncular ise dilde sadeleşmenin aleyhinde bulunmuşlardır. Bununla birlikte aynı dönemde bu gruptan olmayan Hüseyin Rahmi, Ahmet Rasim ve Mehmet Emin gibi edebiyatçıların sade Türkçe ile eserler verdikleri görülür (Kahya, 2008, s. 312-313).

Gazeteci bir dilin derleyicisi olduğu kadar yaratıcısıdır da (Bell, 1991, s. 7). Osmanlı’da basın dilinin ortaya çıkmasında Şinasi önemli rol oynamıştır. Koloğlu (1992) Şinasi’yle birlikte “basın dili/gazeteci lisanı”nın oluştuğunu ifade eder (s.171). Şinasi’nin yazım diline katkıları değerlendirildiğinde gündelik konuşma dilindeki anlatım ve kelimelerin yazım diline aktarılması, eserlerinde ve yazılarında İstanbul ağızını yazım dili olarak kullanması, zincirleme tamlamalar yerine kısa tamlamaları tercih etmesi, paragraf kullanımını başlatması ve yine noktalama işaretlerinin de yazım dilinde ilk uygulayıcısıdır. Dile gerçek anlamda yeniliği getiren Şinasi’nin Fransızca cümle yapısını Türkçeye uyarladığı da görülmektedir. Cümle

geçişlerinde “de” ve “ki” bağlaçlarının öne çıkması bu durumun etkisiyle olmuştur. Ayrıca ulaçların kullanımda çeşitliliği sağlaması, cümle başlarında “mademki, halbuki, fakat” gibi bağlaçların kullanımı da onunla başlamıştır (Yılmaz, 1992, s. 172-173). Şinasi’nin Tercüman-ı Ahval gazetesinin 22 Ekim 1860’ta yayımlanan ilk sayısında kaleme aldığı “Mukaddime”sinde halkın anlayabileceği bir dilde yazmanın gerekliliğine yaptığı vurgu basın diline dikkat çekmesi bakımından oldukça önemlidir. Ayrıca bu fıkri ifade eden Mukaddime bölümünün dilinin dönemin halkının büyük çoğunluğu için anlaşılmasının zor olduğu fakat diğer yazınsal eserlere nispeten daha anlaşılır olduğu da görülmektedir. Bu bağlamda “Mukaddime” hem Tanzimat aydınlarının bakış açısını yansıtmaları hem de Türk basınının ilk dönem dil özelliklerini göstermesi bakımından önemlidir.

“İmdi işbu gazete ahvâl-i dâhiliyye ve hâriciyyeden müntehab bazı havâdisi ve ma’ârif-i mütenevvi’a ile sâir mevadd-ı nâfi’aya dâir mebâhisi neşr ü beyâna vâsita olacağından nâsi, Tercümân-ı Ahvâl ünvânı ile tesmiye olunmak münasib görüldü. Ta’rife hâcet olmadığı üzre kelâm, ifâde-i merâm etmeğe mahsus bir mevhibe-i kudret olduğu misullü, en güzel icâd-ı akl-ı insânî olan kitâbet dahi kalemle tasvîr-i kelâm eylemek fenninden ibâretidir; bu itibâr-ı hakikate mebni, giderek, umum halkın kolaylıkla anlayabileceği mertebede işbu gazeteyi kaleme almak mültezem olduğu dahi makâm münâsebeti ile şimdiden ibtâr olunur.” (Tansel, 1960, s. 2).

Osmanlı döneminde gazetelerin halkın anlayabileceği bir dilde yazmaya yaptıkları vurgu Türk dilinin sadeleşmesi ve gazeteler yoluyla basın dilinin oluşturulmasında ilk ve önemli bir merhale sayılabilir. Bu duruma dikkat çeken Gülmez (2013) Tanzimat ve Meşrutiyet dönemi gazetelerinin klasik Osmanlı nesri dediğimiz uzun, süslü ve bol terkipli dilden uzaklaşarak standart Türkçenin kullanımına yöneldiğini ifade etmektedir (s. 8). Bu dönemde dilin sadeleşmesi ve basın dilinin ortaya çıkmasına Tercüman-ı Ahval ve Tasvir-i Efkâr gazetelerinde yazılarıyla Şinasi öncülük etmiş (Berkes, 2002, s. 260-262; Levend, 2010, s. 83) olsa da dönemin bazı gazetelerinde basın dilinin nasıl olması gerektiğiyle ilgili sadeleşme yönelimini destekleyen yazılar da mevcuttur. 1868 yılındaki Terakki gazetesinin birinci sayfasında yayımlanan “Ey muharrir beyler, efendiler. Siz de avamın anlayacağı lisan üzre mahsulât-ı fikriyyenizi sabâhiye dökmeğe çabalayınız.” çağrısı dikkat çekicidir. 1869’da Basiret gazetesinin 33. sayısında Süleyman Hayri adında bir yazarın gazetecilerin vazifesine ışık tutan “Gazetecilerin vazifesi herkese usul-ü kitâbet öğretmek olmayıp bazı malumatı havi havadis vermektir. Ve verdiği havadisleri her gazete okuyabilenlere öğretmektir.” sözleri adeta gazeteciliğin işlev ve görevlerine vurgu yapmaktadır (Sağlamöz, 2008, s. 35).

Sonraki dönemlerde bu süreç devam ederek II. Abdülhamid döneminin en önemli yayın organı olan Tercüman-ı Hakikat’ın başyazarı Ahmet Mithat ve gazetenin dil politikası ile Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde görev alan devlet adamlarından Said Paşa’nın “Gazeteci Lisanı” adlı çalışması dönemin basın dilinin gelişimine önemli katkılar sunmuştur (Gülmez, 2013, s. 9). Osmanlıda dilde sadeleşme fikri ilk olarak Mustafa Reşit Paşa tarafından dile getirilmiş ve onun öğrencisi olan Ahmet Cevat Paşa da eserlerinde dönemine göre sade bir dille yazmıştır. Gazete yoluyla halkın anlayabileceği bir dille yazmanın gerekliliği üzerinde duran Şinasi’den sonra Ahmet Mithat Efendi de Türk nesrinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Ahmet Mithat Efendi’nin Tercüman-ı Hakikat gazetesinde 1896 Haziran’ında yayımlanan “Dilde Sadeliği İltizam Edelim”, Basiret’te yayımlanan 4 Haziran 1872 tarihli “Lisan-ı Osmani”, Dağarcık’ta yayımlanan 1972 tarihli “Osmanlıcanın Islahı” ve bunlara benzer birçok yazısında dilde sadeleşmenin gerekliliği ve nasıl olması gerektiği konularında önemli görüşler öne sürmüştür (Argunşah, 2012, s. 2-12). Onun ideal bir gazetenin dili ve içeriğine yönelik görüşlerini açıkladığı yazısına dikkat edildiğinde Türk basın tarihi açısından önemli bir yere sahip olduğu anlaşılacaktır.

“...Ab bir sahib-i himmet olsa da bize bir gazete yapsa, ne icraattan bahsetse, ne politikadan, çünkü bu gibi bentlerden erbabi istifade eder ise de kiraate pek büyük bevesi olan koca bir fırka hiçbir şey anlamamaktadırlar. Bu arzı ettiğim gazete kadınlığa ve gençliğe mahsus olsa, terbiyeden, ahlaktan, hane idaresinden, velhasıl kadınlığın ve gençliğin müstefit olacağı hususattan bahsetse, hem de o kadar sade yazsa, o kadar sade yazsa ki bir yerde okunduğu zaman dinleyenler âdeta laf söyleniyor zanneylese... İşte her sabah, her akşam Üsküdar vapuruna bindiçe ve bir hanımın elinde gazete veya kitap gördükçe içimi çekerek arzı eylediğim şey budur.” (Ahmet Mithat, 1872, s. 2).

Osmanlı’da gazetelerin ortaya çıkışı sosyal, kültürel ve siyasal bağlamda önemli değişimlerin gerçekleşmesine öncülük etmiştir. Tanpınar (1988) gazetelerin eğitime, okuma zevki aşılama, fikir ve edebiyatın belirli bir grubun tekelinden ayrılarak halkın malı olmasına en önemli katkıyı sağladığını belirterek Batı tarzı edebi (roman, çeviri eserler, tiyatro...) ve fıkri yazıların (makale, tartışma, yorum...) gazetelerde yer almasıyla beraber toplumun düşünce ufğunun geliştiğini (s. 251) ifade eder.

Cumhuriyet Dönemi Dilde Sadeleşme ve Gazeteler

Cumhuriyetin ilanından sonra 1 Kasım 1928'de Latin harflerinin kabulüyle dilde sadeleşme ve konuşma diline yakın standart bir Türkçenin kullanımı çalışmaları hız kazanmış ve 12 Temmuz 1932 yılında Türk Dil Kurumu "Türk Dili Tetkik Cemiyeti" adıyla Ankara'da açılmıştır. Dil alanında yapılan bu gelişmeler doğrudan basın dilinin sadeleşmesi sürecini de hızlandırmıştır. Daha okul yıllarındayken gazeteyle ilgi duyan ve basının kamuoyu oluşturma gibi birçok işlevinin farkında olan Mustafa Kemal Atatürk 1 Kasım 1918'de İttihatçıları desteklemek amacıyla yayımlanan "Minber" gazetesine hem ismini vermiş hem de maddi destekte bulunmuştur (Okyar, 1980, s. 267-269). Milli Mücadele Döneminde Sivas Kongresi'nin neşir ve propaganda organı olmak üzere 14 Eylül 1919'da "İrade-i Milliye", Ankara'ya gelişinden 14 gün sonra 10 Ocak 1920'de "Hâkimiyet-i Milliye" gazetesinin çıkarılmasını sağlamıştır (Güz, 1989, s. 64).

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde gazetenin kültürlendirme ve eğitime işlevi dikkate alınarak yeni döneme uyumlu insan yapısının teşekkülü bağlamında halkın anlayabileceği standart bir dil ortaya çıkarma girişimleri basın dili yoluyla da sağlanmaya çalışılmıştır. Bu dönem çalışmalarında söz varlığı derlemeleri yoluyla standart Türkçeye kazandırılan kelimelerin yanında Türkçede karşılığı bulunmayan Arapça ve Farsça söz varlığının yerine türetme yoluyla yeni kelime ve yapılar getirilmiştir. Bazı dönemlerde bu yeni üretilmiş kelimelerin anlaşılabilmesi konusunda zorluklar da yaşanmış ayrıca dilde gerçekleşen bu hızlı değişim geçmişle olan bağ ve ilişkilerin kopması gibi olumsuz eleştirilerin yöneltilmesine de sebep olmuştur. Latin alfabesine geçiş kısa süreli gazete okunma oranlarını düşürse de basının gelişimi, gazeteciliğin dönüşümü ve toplumsal etkiler bakımından önemli bir değişim merhalesi sayılabilir.

Yeni Alfabenin kabulünden sonra 1 Aralık 1928 tarihinde gazetelerin yeni harflerle basılmasına karar verilmiştir. Gazetelerin Latin harfleriyle yayımlanmaya başladığı ilk haftayla ilgili Kocabaşoğlu'nun İstanbul Amerikan Yüksek Komiserliği'nde görevli Joseph C. Crevv'un Bakanlığa yazdığı 13 Şubat 1929 tarihli mektuba dayanarak verdiği 1928 Aralık ayının ilk haftasına ait gazete baskı ve satış miktarları şöyledir:

Tablo1: Latin Harfleriyle Yayımlanan Gazetelerin İlk Hafta Baskı ve Satış Adetleri

Tarih/ Baskı ve Satış Adetleri	Cumhuriyet	Milliyet	İkdam	Vakit	Son Saat	Akşam
(1.12.1928) Baskı:	11.500	10.000	4.000	7.000	6.000	1.000
Satış:	9.000	8.500	2.340	5.500	3.480	650
(2.12.1928) Baskı:	12.600	10.000	8.000	7.000	3.000	4.000
Satış:	8.650	9.260	5.250	5.440	2.670	3.000
(3.12.1928) Baskı:	11.000	10.000	8.000	6.000	4.000	3.000
Satış:	8.500	7.700	4.500	4.500	2.700	1.250
(4.12.1928) Baskı:	10.000	10.000	7.000	6.000	4.000	3.000
Satış:	8.000	7.500	4.000	4.000	3.230	1.800
(5.12.1928) Baskı:	10.000	10.000	7.000	6.000	3.000	3.000
Satış:	7.750	7.240	5.560	3.850	1.800	1.500
(6.12.1928) Baskı:	7.000	10.000	4.000	5.000	3.000	3.000
Satış:	6.900	6.200	3.250	3.840	1.000	1.600
(7.12.1928) Baskı:	7.000	6.000	5.000	4.000	2.500	3.000
Satış:	5.730	5.250	3.120	2.780	1.500	1.340

Not: ("İkdam" ve "Akşam"ın haftanın ilk günü baskı makinelerindeki arıza sebebiyle baskısı 1/2 ve 1/4 oranında düşürülmüştür.)

Kaynak: (Kocabaşoğlu, 1981, s. 101'den akt. Güz, 1988, s. 18-19).

Gazetelerin 01.12.1928-07.12.1928 tarihli Latin harfleriyle yapılan ilk baskılarında hafta içerisinde baskı ve satış sayılarında önemli bir düşüş gerçekleşmiştir. Bu durum yeni alfabeye geçişle olağan bir okuma oranı düşüklüğünü göstermektedir. Bu dönemle ilgili 28 Ekim 1927 yılında yapılan genel nüfus sayımında Türkiye nüfusunun 13.660.275 olduğu ve bu nüfusun 07 yaş üzerinde okuma-yazma bilme oranının %10.6 olduğu (Tütengil, 1980, s. 56-57) gerçeğini de dikkate almak gerekir.

Cumhuriyet dönemi Türk basını dil özellikleriyle değerlendirildiğinde iki önemli noktaya dikkat çekmek gerekir. Bunlardan birincisi basının mesleki gerekleri nedeniyle sahip olması gereken dil özellikleri, ikincisi de basının eğitsel, kültürel ve toplumsal etkilerinin ortaya çıkabilmesi için sahip olması gereken dil özellikleridir. Osmanlı'da ilk gazetelerle ortaya çıkan bu dilin inşası ihtiyacı mesleki bir zorunluluk olarak Cumhuriyet döneminde de değişim göstermiş, hatta bu dönemin dil ve kültür politikalarıyla daha da hızlanmıştır. Monarşik bir anlayıştan Cumhuriyete geçiş sürecinde politika ve devrimlerin tepeden halka

kabul ettirilebilmesi ve bu yeni döneme ait modern insan yapısının inşasında basına önemli roller verilmiştir. Bu dönemde Türk basını devrimlerin halka anlatılması ve halkın desteğinin kazanılmasında bir araç olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda halka ulaşma, anlatma ve ikna etme süreçlerinde basının sahip olduğu dil özellikleri önemli bir role sahip olmuştur. Cumhuriyet dönemi basını bu nedenlerden dolayı halkın anlayabileceği bir dil kullanmaya özendirilmiş ve bu durum bir zorunluluk olarak dönemin şartları içerisinde gerçekleşmiştir. 1934 yılının 1 Ocak tarihinde yayımlanan Cumhuriyet gazetesinde Yunus Nadi (Abaloğlu)'nin "Ölen Yıldan Doğan Yıla" adlı yazısı Cumhuriyetle birlikte dilde yaşanan sadeleşmenin Türk yazılı basınında gösterimine güzel bir örnektir:

"Diın geceyarısı 1933 ü sanki muamelesi bitmiş bir tomar kağıt gibi derleyip rafa kaldırdık, ve onun yerine kaapağında 1934 yazılı yepyeni, cicili biğili, parlak süslerinde meğbul vaitler dolu başka bir defter koyduk. Acaba bu yeni defteri milli ve milletler arası ne gibi yeni hâdiselerle dolduracağız? Kalplerimiz ümit ve azimle hareket ve heyecanda, ve başlarımız ellerimizin arasında, ilk sahifenin üstüne iğilmiş düşünüyoruz..." (Abaloğlu, 1934, s. 1).

Cumhuriyetin ilanından 2000'li yıllara kadar geçen sürede basın dilinde hem sadeleşme hem de Türkçe söz varlığının kullanımı kısa dönemsel oranlarla değişiklikler göstermiş olsa da genel yönüyle artış göstermiştir. Ayrıca Arapça ve Farsça söz varlığında yaşanan düşüşün aksine Batı dilleri kökenli söz varlığının artış gösterdiği de görölmektedir.

Aşağıdaki tabloda Cumhuriyet gazetesinin 1925'ten 2008'e kadar ortalama 10 yıllık sürelerde kullandığı söz varlığı değişimlerinin dillere oranı gösterilmektedir.

Tablo2. Cumhuriyet Gazetesi Türkçe ve Yabancı Söz Varlığı

Yıl	Türkçe	Arapça	Farsça	Avrupa Dilleri	Yıl	Türkçe	Arapça	Farsça	Avrupa Dilleri
1925	%48	%45	%5	%2	1975	%76	%16	%3	%5
1935	%64	%32	%3	%1	1985	%76	%11	%-	%13
1945	%55	%37	%1	%7	1995	%78	%8	%3	%11
1955	%51	%39	%2	%8	2000	%66	%26	%2	%6
1965	%61	%31	%4	%4	2008	%70	%19	%1	%10

Kaynak: (Kahya, 2008: 316-318).

Kahya (2008) "Cumhuriyet Dönemi Gazete Haber Dili Üzerinde İstatistiksel Bir Araştırma (Cumhuriyet Gazetesi Örneği)" adlı çalışmasından uyarlanan bu tabloya göre Cumhuriyetin ilk yıllarından 2008 yılına kadar Cumhuriyet gazetesinde Türkçe söz varlığının kullanımının arttığı, Arapça ve Farsça öğelerin dikkat çekici bir şekilde azaldığı görölmektedir. Bunun yanında Avrupa dillerinden kelime kullanımı artmıştır. Ayrıca 2000'li yıllarda Arapça kelimelerin kullanımında tekrar artış da görölmektedir. Yine aynı çalışmada Akşam ve Hakimiyet-i Milliye gazetelerinin söz varlığı oranları ile basın dilinin sadeleşmesi üzerine önemli bilgiler verilmektedir. Akşam gazetesi dilinde de Cumhuriyet gazetesi gibi benzer bir sadeleşmenin olduğu görölmekte, 1930'lu yıllardan 2008'e kadar Türkçe ve diğer dillerden söz varlığı oranının Cumhuriyet gazetesiyle benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Akşam gazetesinde 1935 yılında Türkçe %65, Arapça %26, Farsça %5, Avrupa dilleri söz varlığı %4'tür. 1955'te Türkçe %63, Arapça %27, Farsça %4, Avrupa dilleri söz varlığı %6'dır. 2008 yılında ise Türkçe %70, Arapça %13, Farsça %2, Avrupa dilleri söz varlığı %15'tir. Hakimiyet-i Milliye gazetesi ise Cumhuriyetin hemen ilanıyla birlikte basın dilindeki sadeleşme/Türkçe kelimelerin kullanımının artış oranını göstermesi bakımından önemlidir. Gazetede 1922 yılında Türkçe %29, Arapça %65, Farsça %4, Avrupa dilleri söz varlığı %2 oranındadır. 1930 yılıyla birlikte Türkçe %42, Arapça %50, Farsça %3, Avrupa dilleri söz varlığı %5 oranına ulaşmıştır. 1933 yılında ise Türkçe %46, Arapça %39, Farsça %2, Avrupa dilleri söz varlığı %13 oranında tespit edilmiştir (s. 316-319). Her üç gazetenin de ele aldıkları dönemlerle ilgili verilerinin birbiriyle tutarlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu örnekler Türk basınında Cumhuriyet dönemindeki dilde sadeleşmeyi göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

2000'li Yıllarla Birlikte Yeni Medya ve Dil Kullanımı

Osmanlı'dan Cumhuriyete uzanan süreçte basın dili 1970-1980'li yıllara değin kendine özgü bir gelişim göstermiştir. Bu döneme kadar gazete içerik üreticileri çoğunlukla dönemlerinin edebiyat ve kültür alanlarında öne çıkmış, genel dil yetkinliğine sahip aydınlardan oluşmaktaydı. Bu durum gazetelerde dil bağlamında özel bir duyarlık ve özenin oluşmasını sağlamıştır. Cumhuriyet döneminde televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçlarının kontrolünün kamu idaresi tarafından gerçekleştirilmesi de bu duyarlık ve özene katkı sağlamıştır. Bu dönem sonrası yazılı basında dil ve yazın içerikleri bağlamında bir daralma ve

sıradanlaşma görülmektedir. 2000’li yıllarla gelişen bilgisayar teknolojisi ve yaygın internet kullanımıyla birlikte iletişim araçlarının farklılaşması ve çeşitlenmesi, yeni medya alanlarının ve yeni gazetecilik uygulamalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yolcu, 2024, s. 778). Bunun sonucunda mesleki pratik ve uygulamalar yeni medya bağlamında biçim ve format olarak önemli değişimlere uğramıştır. Bu değişimleri sadece iletişim araçlarının değişimine indirgemek de yanlış olacaktır. Yeni medya; zaman, mekân ve toplumsal etkileşim pratiklerinin zorunlu ve karşılıklı ilişkilerinin dönüşümünü ifade etmektedir. Zaman, mekân ve toplumsal değişim birbirini etkileyen ve bir süreç olarak dönüşümü gerçekleştiren diyalektik bir ilişkiye sahiptir. Hızın artması, zaman kısıtlamasının aşılması, anlık etkileşimlerin çoğalması içeriğin hızlı üretimi ve hızlı tüketimini sağlamıştır. Dijitalleşmeyle birlikte fiziksel mekân sınırları da ortadan kalkmıştır. Sanal ortamlarla farklı coğrafyalarda yaşayan insanlar aynı zaman diliminde etkileşim kurabilmektedir. Bu bağlamda yeni medyayı ortaya çıkaran gelişmeler aynı zamanda yeni medyayla birlikte daha da yaygınlaşmaktadır. Ayrıca bu süreç karşılıklı bir etkileşim içerisinde toplumsal iletişim pratikleri ve araçlarını da dönüştürmüştür. Bütün bu değişim ve yenilikler; dinamik, çok boyutlu ve geniş kapsamlı iletişim pratiklerini ortaya çıkarmıştır.

Gazete tirajlarındaki düşüş ve 1980’lerin başında artan maliyetlerin etkisiyle başlayan internet gazeteciliği pratiği 1990’lı yıllarla birlikte ABD’deki gazetecilik işletmelerinden çoğunun internet ortamına geçiş yaparak matbu basımlarının internet versiyonlarını yayınlamasıyla ortaya çıkmıştır. Türkiye’de ise 1990’lı yıllarda basılı yayının aynısını internete taşıyan gazeteler (Türk Daily News, Hürriyet vd.) olsa da 1997 yılında Milliyet gazetesi bütün içeriğini internete aktaran ilk gazete olmuştur (Büyükbıngöl, 2021, s. 41-43). Teknolojik değişim ve yeniliklerin ilk etkileri iletişim alanında ortaya çıkmaktadır. Günümüz basın faaliyetleri birçok pratiğini dijitalle kaydırmış ve bu geçiş çok kısa bir sürede gerçekleşmiştir. Zaman ve mekân arasındaki sınırı ortadan kaldıran yeni iletişim araçları ve sosyal medya platformları geniş kitlelere seslenmekte ve bunu da dil ile sağlamaktadır. Marshall McLuhan’ın “araç iletidir” düşüncesiyle iletişim araçlarının biçimsel farklılıklarının sadece biçimsel değişiklikler ortaya çıkarmasından öte mesajların içeriğini de değiştirdiğine vurgu yapması, bu teknolojik değişimler sonucunda dil ve anlatım yönüyle de önemli farklılıkların gerçekleştiğini göstermektedir. Ayrıca biçimi değiştiren araç söz konusu içeriğin alınma ve yorumlanma şeklini de etkiler (Logan, 2008, s. 2). İnternetle birlikte mobil teknolojilerin kullanımı gazeteciliğe yeni boyutlar kazandırmıştır. İnternet “hipermetinler” ya da “bağlantılar” görünen ve okunanın arkasında, karmaşık ve sınırsız bir boyutu da okuyucuların hizmetine sunmuştur. İçerik unsurlarından metin ve grafiklere bağlantı verilerek, haberi tamamlayan görsel, arşiv verileri ve diğer okunan unsurlar da metne dâhil edilmektedir (Büyükbıngöl, 2021, s. 51). Yeni medya araçlarının dijitalde dil kullanımında hız, etki ve etkileşim unsurları önem kazanmaktadır. Bunlara ek olarak sayısallaşma, zaman ve mekân arasındaki mesafenin ortadan kalkmasıyla evrenselleşme, alımlama ve tüketim alışkanlıklarının değişmesi ve bunlarla birlikte sosyal etkileşim pratiklerinin farklılaşması yeni medyada ortaya çıkan dil kullanımlarının nedenleri olarak öne çıkmaktadırlar.

Alanyazında çoğunlukla yeni medya araçlarının dil kullanımını olumsuz etkilediği, seslendikleri geniş izleyici/okuyucu kitlesinin dil kullanımını körelttiği ve bunlarla birlikte dil ve anlatım yanlışlarını yaygınlaştırdığına yönelik görüşler dile getirilmektedir. Yeni medya haberlerinde başlık öne çıkarılır ve haberin giriş bölümü kısa tutulur. Dil genel anlamıyla sokak diline yakın -özellikle okuyucu yorumları dil konusunda yetersizliğin boyutunu resmeder-, derinlemesine bilgi ve fikir ifade eden anlamsal bir bağlamdan kopuk, bunun yanında haz ve harekete odaklıdır (Sağlamöz, 2008, s. 113-116). Güllüdağ (2012) yazılı ve görsel basında dilin kullanımındaki yanlışlara dikkat çekerek bu yanlışları belirli temalarla gruplandırmaktadır: Yabancı kelimelere duyulan hayranlık, kelimelerin yanlış yerde ve anlamda kullanılması, tamlamaların yanlış kullanılması, yazım yanlışları, tezat kullanımlar, benzetme edatı “gibi”nin yanlış kullanımı, nesne eksikliği, eklerin eksik kullanılması, argo kullanımı, kelime eksikliği, gereksiz kelime, ek ve bağlaç kullanımı, eşanlamlı kelimelerin bir arada kullanılması, kısaltmaların yanlış kullanımı, kelimelerin yanlış yerde ve anlamda kullanılması, yanlış telaffuz ve şarkı sözlerinde yer alan yanlışlar. Bu bağlamda dilde önemli bir yozlaşmanın ortaya çıktığı söylenebilir fakat bu yanlışların ortaya çıkmasında sadece yeni medya araçlarının kullanımının etkili olduğunu ifade etmek de gerçekliğin tam olarak ortaya çıkarılmasında yetersiz kalacaktır. Bu durum, genel dil ve anlatım yetersizliğinin yeni medyadaki görünümünü olarak da açıklanabilir. Ayrıca yeni medya ile yeni dil edinimlerinin yaygınlaştığına yönelik görüşler de vardır. Yeni medya araçlarında görünürlüğü artan bu yeni dil edinimleriyle ilgili Aslan (2019) zaman ve mekân sınırlamasından uzak bir şekilde kullanıcıların daha kısa ve daha etkili iletişim yolunu tercih etmek zorunda kaldıklarını, bunun sonucunda yeni dil kullanımlarının ortaya çıktığını belirtir. Örneğin sözcüklerde harflerin eksiltilmesi veya vurgu için artırılması, yabancı dillerdeki karakterlerin kullanılması, yazının görüntüsel göstergelerle birlikte kullanılması, vurgu yapmak için bazı sözcüklerin büyük harflerle

yazılması, konuşma dilinde var olan durumların yazı diline yansıması, noktalamanın kullanılmaması, sosyal ağların kendine özgü kullanımı -twitter'ın 140 karakterle sınırlı olması- (S. 149). Sarıkaya (2023) da günümüzde sosyal medya platformlarının dil kullanımını veya ifade biçimlerini en basite ve en anlaşılır hale getirilerek yalınlaştırıldığını (s. 665) belirtir. Tokgöz (1981) iletişimde kullanılan yöntem ve araçların değişiminin doğal olarak basın dilini de değiştirdiğini, radyo ve televizyon yayıncılığında konuşma şeklinde bir dilin kullanıldığını, ayrıca izleyici/dinleyicilere samimi, yakın ve dostça yaklaşımın egemen olduğunu (s. 147) ifade eder.

Ayşe Necmiye Alpay, Birol Şevki Tatlı ve Murat Belge gibi akademisyen ve dilbilimcilerle yapılan internet ve sosyal medyanın Türkçeye etkileriyle ilgili bir görüşmede dilbilimci Ayşe Necmiye Alpay dilin görsel, işitsel ve simgesel her türlü araç ve gereci de kapsadığını belirtir. Bu bağlamda dijitalleşmeyle birlikte yeni tekniklere adlar, az sözle çok şey anlatan emojiiler gibi yeni dil öğelerine de ihtiyacın olduğunu vurgular. Akademisyen Birol Şevki Tavlı da bu devrin insanların emoji kullanmasının duygu ve düşüncelerin kaybı olarak değerlendirilemeyeceğini, teknolojinin dil bağlamında yeni olanak ve kullanımlar türettiğini ifade eder. Akademisyen Murat Belge de dilin yeni kavram ve teknoloji sayesinde hızla yetişmekte zorlandığını yeni teknolojilerin kullanımında dilsel ihtiyaçların genel bir dil kabulü gören İngilizceden karşılanmasının normal olduğunu belirtir (Alpay, Belge, & Tavlı, 2019).

Yazılı basından radyo, televizyon ve dijital platformlara evrilen süreçte kullanımı artan yeni medya yazı ve görsellere ek olarak ses ve video katkılarıyla basın dilinde farklı unsurları da içerisine almıştır. Bu bağlamda dijital mecralarda hızın artmasıyla birlikte insan ilgisini çekebilecek ve kısa sürede tüketilmeye göre kodlanmış içerikler yaygınlaşmıştır. Haber içerikleri sunulurken kısa cümleler, basit dil yapıları, hashtaglar, emojiiler, görsel ve videoların kullanımıyla anlatım biçimleri büyük oranda farklılaşarak yeni bir dil ve anlatım üslubu ortaya çıkmıştır. Hız ve üretimin çoğalması çok kısa sürede yeni kelime ve kavramları ortaya çıkarmış ve çoğunlukla İngilizce olan bu kavramların kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu durumlara ek olarak çoğu zaman daha fazla tık alabilmek için haberlerin başlık, içerik ve görsellerinde sansasyonel bir dil ve anlatım tercih edilmektedir. Ayrıca kelime ve cümlelerin kısaltılması ile gündelik hayata özgü argo kullanımının çoğaldığı da görülmektedir. Özellikle sosyal medya aracılığıyla haber sunumlarında videoların çokça kullanımı haber dilini gündelik konuşma diline yakınlaştırmıştır. Yeni medya araçlarında görünürlüğü artan bu durumlar bütünlüklü bir dil kurgusu olarak açıklanmaya çalışılsa da bu dilin anlatım derinliğinden yoksun ve yüzeysel oluşu, anlatım ve yazım kurallarına özen bakımından birçok sorunu içermesi, belirli bir kültürel seviye ve entelektüel birikimi yansıtamaması gibi önemli eleştirileri de barındırmaktadır.

Gazetede Yer Alan Metinlerin Dil Özellikleri

Haber Yazıları ve Dil Özellikleri

Haacke (1962) basın dilinin etkisi fikirlerinin etkisinden çok fikri ifade eden kelimelerin etkisinden gelir (s. 16) diyerek basında dilin doğru ve etkili kullanımına dikkat çeker. İlk işlevi haber verme olan gazete toplumun olabildiğince büyük kesimine seslenerek sosyal, politik, kültürel, iktisadi, magazin ve spor başta olmak üzere hayata ve insana dair her konuyu kapsayan içeriğe sahiptir. Gazetenin birçok tanımı vardır. Atatürk'ün milletin sesi olarak değerlendirdiği gazete, Arthur Miller'e göre ulusun kendisiyle iletişim kurması, Ziya Gökalp'e göre her gün halkın ayağına giden canlı bir okul, M. Nuri İnuğur'a göre olaylardan halkı sürekli haberdar ederek kamuoyunu düzenleyen, otoriteyi uyaran, ele aldığı konular yönüyle uğraş alanı sınırsız olan yayın organıdır (Bülbül, 2001, s. 13-17).

Gazeteye ilgili tanımlamalar incelendiğinde gazetenin toplumun büyük kesimlerinin gündelik uğraşısını oluşturan konularla ilgili haber alma güdüsünü karşılayan, işlevi yönüyle çoğu kişinin ilgisini çeken ve dili yönüyle de kendine özgü bir dil kullanımıyla halkın genelinin anlayabileceği bir anlatıma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Gazetenin asıl görevi haber vermektir. Bu nedenle doğal olarak gazete içeriğinde en çok haber yazıları yer alır. Arapça kökenli haber sözcüğü Güncel Türkçe Sözlükte "1. İsim, Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi; çav (I), selen. 2. İsim, İletişim veya yayın organlarıyla verilen bilgi. 3. İsim, bilgi. 4. isim, eskimiş, dil bilgisi: yüklem." (Türk Dil Kurumu, 2023) anlamlarında kullanılmaktadır. Gazete gibi haberin de birçok tanımı yapılmaktadır. Bu tanımlar çoğunlukla birbirini tamamlayan farklı bakış açılarından ve odaklanılan farklı noktalardan kaynaklanmaktadır. Genel bir tanımla haber, insanların ilgisini çekebilecek herhangi bir olay veya durumla ilgili, belirli bir formatla ve mümkün olduğu kadar gerçeğin aslına sadık kalınarak okuyuculara bilgi vermeyi amaç edinen yazı türüdür. Bu açıklamada belirli formatla kastedilen şey haber konusunun seçiminden yazımına kadar bütün aşamalarındaki süreçlerin ortaya koyduğu zorunluluklardır. Bu bağlamda bir haberin sahip olması gereken özellikler ile yazımında dikkat edilmesi gereken özellikler öne çıkmakta ve bu dikkatler haberin formatını oluşturmaktadır. Bunlar arasında haberin

5N-1K'ye göre yazılması, haber yazım teknikleri ve haberin sahip olması gereken yazım, anlatım ve üslup özelliklerine dikkat çekmek gerekmektedir. Örneğin haber yazımında 5N-1K (kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden?) soruları haberin içeriğinde neyin yer alıp yer almayacağını sınırlarını belirlemektedir. Bu bağlamda bir dilin sunduğu imkânlarla gerçekleştirilen habercilikte başarıyı sağlayan en önemli faktörlerin başında dil gelmektedir. Cümle yapısının doğru kurulması; söz varlığının çeşitliliği, doğru anlamda ve doğru yerde kullanılması; yazım, noktalama ve dilbilgisi kurallarına bağlılık ve anlatımda duruluğun, kesinliğin ve etkileyiciliğin sağlanması, haberin bütünüde fiillerin doğru zamanla çekimlenmesi, sıfat ve zarfların doğru seçimi ve kullanımı muhabir ve editörlerin en önemli görevlerindendir. Anlatımın karmaşık, ifadelerin muallak, cümle kurgusunun yetersiz, yazım ve noktalamanın yanlış olduğu bir haber metninin amacına hizmet etmeyeceği çok açıktır. Bu nedenle iyi bir haber metni genel okuyucunun rahatlıkla anlayabileceği yalın ve kesin ifadelerle kurgulanmalı ve dil bütün unsurlarıyla doğru kullanılmalıdır. Bu duruma dikkat çeken Çomak (2004) da kullanılan dilin haberin önemini ve değerini tanımladığından “duruma” “koşullara” “ortama” göre dil kullanılması ve anlatım ile sözcük seçimine dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca haber dilinde, yalınlık, duruluk, anlamca uygunluk, açıklık ve dilbilgisi kurallarına uyum olmalıdır. Eş anlamlılık, tekrar, dalgalanma, kısaltma, tutumluluk, aynı anlama gelen sözcüklerin kullanımı, aynı görevi üstlenen eklerin kullanımı, noktalama imlerinden kaynaklanan kapalı anlatım, süslerden arındırılmamış sanatlı (benzetme, kinâye, cinâs, tevriye,...) anlatım, sözcüklerin yanlış anlamda kullanılması, deyimlerin ve atasözlerinin yanlış kullanılması gibi dil kullanım hataları olmamalıdır (s. 48). Bülbül (2001) de gazete içeriklerini oluşturan her bir kategorinin kendine özgü bir dil ve söyleme sahip olduğunu belirterek sıfatların ve zarfların doğru yerde kullanımı ile anlatımda doğru zamanın seçiminin oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır (s. 198-199). Ülkemizde gazeteciliğin ilk dönemlerinde muhabirlik geleneğinin olmaması ve haberlerin tercüme ve duyum vasıtasıyla kaleme alınması –miş’li geçmiş zaman kullanımını yaygınlaştırmış olsa da daha sonraları gazetecilik mesleğinin gelişmesi ve muhabirliğin haber üretim sürecinde yaygın kullanımıyla -di’li geçmiş zamanın kullanımını yaygınlaştırmıştır (Kayacan, 2023, s. 201). Bu gereksinimlerin yanında duyulan/öğrenilen geçmiş zamandan bilinen/görülen geçmiş zamana geçiş haber yazılarının destekleyici unsurlarının çoğalması, teknolojik gelişmelerin içeriğin daha somut aktarılabilmesine yaptığı katkılar ve bunlar sonucunda haber metninin anlam bağlamında bir kesinlik taşıması gerektiğine duyulan ihtiyaçtan ortaya çıktığı söylenebilir.

Haber yazımında uygulanan 5N+1K kuralı haber metninin içerisinde hangi bilgilerin yer alıp yer almaması gerektiğine işaret etmenin yanı sıra cümle kurgusuna da göndermede bulunur. Örneğin habere konu olan öge “ne” unsuru bir haber metninde yer almak zorundadır. Bu yönüyle cümlede yargıyı oluşturan yüklem görevini üstlenir. Ya da haber metnine konu olan yargının gerçekleşmesini sağlayan “kim” sorusu özneye karşılık gelir ve cümlede habere konu olan olay ya da durumu gerçekleştiren açık veya örtük, gerçek veya sözde bir özne olmak zorundadır. “Ne zaman”, “nasıl” ve “neden” soruları ise olayın gerçekleşme zamanını, gerçekleşme durumunu ve niçin gerçekleştiğini belirlediği için zarf tümlecine karşılık gelmektedir. Ayrıca “nerede” sorusu olayın gerçekleştiği yeri belirttiğinden yer tamlayıcısı görevini üstlenmektedir. Bu bakımdan haber metninin dilinin açıklık, sadelik ve kesinlik unsurlarını sağlaması bakımından bu soruların cevapları oldukça önemlidir. Haber metinleri de düşüncelerin ve olguların aktarımına dayanan diğer metinler gibi giriş, gelişme/gövde ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Haber metninde karşılık bulması gereken bu altı sorunun haber metninin hangi bölümünde yer alması gerektiği de önemli bir sorundur. Bu durumla ilgili kesin bir kabul olmamasına rağmen çeşitli haber yazım tekniklerine göre değişim gösterse de genellikle soruların cevabı giriş bölümünde ya da “ne, ne zaman, nerede” soruları giriş, diğer sorular gövde bölümünde yer almaktadır.

Haber yazımıyla ilgili diğer bir önemli konu da bu soruların hangilerinin bir metinde yer almasının kesin olarak gerektiği konusudur. Bir haber metninin en az ilk dört soruya (kim, ne, nerede, ne zaman?) cevap vermesi gerekmektedir (Güz, 2005, s. 60). Girgin (2001) de bir haber metninin bütünlüğüne dikkat çekerek bu altı sorunun tamamının da cevabının metinde yer almaması halinde haber bütünlüğünden söz edilemeyeceğini ifade etmektedir.

Haber yazımında gazetecinin dil ve üslubuna yönelik tek bir iletişim dili ve buna bağlı olarak tekdüzelik yoktur. Futboldan siyasete, savaştan magazine, cinayetden aşka birçok gelişme aynı haber diliyle yazılamaz. Aynı türden haberlerde bile iletişimcinin dili kullanım ve üslup bakımından esnekliği söz konusudur. Bu durum gazetecinin dili kullanmada yeterlik ve özgünlüğüne bağlıdır. Ayrıca bu durum dil kullanımında dikkat edilmesi gereken dilin basit, somut ve canlı olması ilkelerinden uzaklaşması anlamına da gelmez (Gaillard, 1991, s. 92-93).

Bir haber metnini anlatım özellikleri bakımından değerlendirdiğimizde açık, sade ve anlaşılır olma özelliklerine sahip olması gerekliliği öne çıkmaktadır. Bu bağlamda açıklık cümlelerin anlamının okuyucular için belirgin olmasını ifade eder. Cümleler farklı anlamlar içermemeli, bütün okuyucular aynı ya da yakın anlamları çıkarmalıdır. Dilin sade ve anlaşılabilir olması ise Türkçenin kullanımındaki sadelik ve güzelliğin yazım dilinde kullanımına denk gelir. Cümleler kısa ve en yalın haliyle seçilmeli, çoğunluğın anlamını bilemeyeceği kelimelerin kullanımından kaçınılmalıdır. Haber özü itibariyle bir kurgusal metindir fakat teyit edilebilir bilgiye dayanarak gerçeğe ayna tutar. Bu nedenle bir edebi dilin ulaşmaya çalıştığı anlatım zenginliği ve sanatsal üsluba sahip olmayı amaçlamadığı gibi gündelik dil anlatımının basitliğine de indirgenmemesi gerekir. Bir haber metni her ne kadar sanatsal bir seviyeye ulaşmayı amaçlamasa da bir tür olarak kültürel, mesleki ve dil-anlatım özellikleriyle mümkün olabildiği kadar iyi yazılmalıdır.

Gazetede Yer Alan Diğer Metinler ve Dil Özellikleri

Yazılı basın içeriklerinde haber yazılarının yanında edebiyat, gazetecilik ve diğer sosyal bilimlerin bilgi ve pratiklerinin sonucu ortaya konmuş kurgusal veya öğretici nitelikli yazınsal türler de yer almaktadır. Bunlar arasında fıkra (köşe yazısı), makale, röportaj, söyleşi (sohbet), deneme, gezi yazısı, tenkit, polemik vb. yazım türleri sayılabilir. Öğretici yazınsal türlerin yanında olay kurgusuna dayanan yazınsal türler ile günlük yaşamdan ilgi çekici ve eğlendirici içerikleri sunan resimli roman, tefrika, fal, bulmaca ve magazin olayları gibi diğer yazınsal türler de gazetelerde yer almaktadır. Bu yazınsal türlerin gazete içeriklerinde gruplandırılmasıyla ilgili Lüger (1995)'in "amaç" merkezli çalışmasına atıfta bulunan Yıldız (2012) yazılı basında yer alan metinleri okuyucunun ilgisini çekmeye ve etkilemeye çalışan metinler (okuyucunun dikkat ve ilgisini çekmeye çalışarak etkileme amaçlı özel görsel araçlar kullanılır), bilgi ağırlıklı metinler (haber, röportaj...), fikir ağırlıklı metinler (yorum, eleştiri, mülakat...), yönlendirici metinler (bakış açısı veya görüşün kabulü ya da reddine yönlendirme), talimat verici metinler (kullanım talimatları, nasihatlar, tavsiyeler...) olmak üzere beş kategoriye ayırmaktadır. Ayrıca yazılı basında yer alan bir metnin basın diline ait olması için redaksiyondan geçmesi gerektiğini (s. 23-24) belirtmektedir. Redaksiyondan geçmeyen yazım bölümleri (örneğin karikatür, reklam metni, çizgi roman, tablo...) yazılı basın diline ait yazım türleri olarak değerlendirilmemektedir.

Yazılı basın içeriğinde yer alan metin türleri değerlendirildiğinde gazete çevresinde gelişen öğretici metinlerin biçim, dil ve üslup özellikleri hakkında bazı değerlendirmelerde bulunabilir. *Deneme*; özgünlüğün, bilgi birikiminin, deneyim ve anlatım becerilerinin öne çıktığı bir yazınsal türdür. Yaratıcı, akıcı ve ilgi çekici bir anlatıma sahip olması gereken deneme hemen hemen her konuda yazılabilir. Yazar kişisel düşünceleri ve izlenimlerini kendisiyle konuşuyormuşçasına kanıtlama ve kesin bir sonuca ulaşma gereği duymadan akıcı, ilgi çekici ve samimi bir anlatımla ele alır. Temel öğesi fikir olan *makale*, yazarın uzmanlık alanıyla ilgili kesin bilgileri aktardığı ve anlatım yönüyle nesnel ve kesin ifadelerin yer aldığı bir yazım türüdür. Bu nedenle öğretici bir yazı olan makalede yalın ve nesnel bir dil kullanılır. Bilgi ve kişisel görüşü bir arada bulunduran fıkra (*köşe yazısı*) ise nesnel ve öznel anlatımı barındırmakta bu yönüyle makale ile deneme arasında bir yerde durmaktadır. Güncel konularda kısa ve anlaşılır cümlelerle okuyucuyla sohbet ediyormuş gibi samimi bir üslupla yazılan ve görüşlerin kanıtlama amacı taşımadan bir sonuca ulaştırıldığı fıkra yazım türünde yazarın güncele yönelik düşüncelerini aktarması ön plandadır. Doğal bir dilin kullanıldığı köşe yazılarında gündelik konuşma diliyle deyim ve yer yer nükteli anlatımlara da yer verilir. Gazete yazım türleri arasında yer alan *eleştiri/tenkit* konuyla ilgili değerlendirmede bulunabilecek kadar bilgili veya uzman sayılabilecek özelliklere sahip kişilerin olumlu veya olumsuz değerlendirmelerinden oluşmaktadır. Çoğunlukla sanatsal ürünlerin değerlendirmesine dayanan bu tür, politik bir yaklaşımdan ekonomik politikalara kadar geniş bir yelpazede yazılabilir. Dil ve anlatım yönüyle ikna edici bir retorikle belirli ölçütlerin rehberliğinde nesnel veya kişisel değerlendirmelere dayanabilir. Ayrıca eleştiriye konu olan eser okura ve sanatçıya kılavuzluk yapacağından yalın bir dille tanıtılır ve değerlendirilir.

Gazete yazım türleri arasında değerlendirilen röportaj, mülakat ve söyleşinin bir edebi tür olmanın ötesinde basındaki kullanımıyla ilgili alan yazında açık ve belirgin sınırları ve işlevleri belirlenememiştir. *Röportaj*, bilgi edinmeye yönelik özel bir hazırlık gerektiren bir tür olmasından kaynaklı haber yazısıyla çoğu zaman bir arada değerlendirilmektedir. Bunun yanında habere göre gözlemin öne çıkarılması ve sorular üzerinden daha fazla detaya ulaşma amacı iki türün önemli farklılıkları olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca haber zamana bağlı ve güncele yönelik bir aktarımkken röportaj olaya tanıklığın aktarılmasıdır. Röportajda kısa cümleler ve diyaloglarla anlatım canlı hale getirilir ve çoğunlukla birinci kişinin ağzından yazılır. Bu yazım türünün diğer bir önemli avantajı ise birinci kişinin tanıklığıyla yazıldığından açıklayıcı, öyküleyici, betimleyici ve tartışmacı anlatım biçimleri bir arada kullanılabilir. Sağlamöz (2008) röportaj türünün günümüzdeki kullanımında görsel kullanımının artmasının dil ve anlatımda kişi tasvirleri ve betimlemelere

daha az yer verilmesine neden olduğunu belirtmektedir (s. 88). Çoğu zaman röportajla karıştırılan *mülakat*, bir konuyla ilgili bir kişiyle konuşma ve o konunun dışına çıkmadan, gözlem ve kişisel görüşleri yansıtmadan sorular yöneltilme ve alınan cevaplardan oluşmaktadır. Bu yönüyle haber alma yönteminin temelidir. Röportaj daha geniş bir alana karşılık gelerek içerisinde mülakatı da barındırmaktadır. Röportaj birden çok kişiyle yapılabildiği gibi görüşme yapmadan da gerçekleştirilebilir ve detaylara ulaşma çabasıdır. Mülakat ise konuyla ilgili görüşülenle, konu dışına taşmadan ve ayrıntılara odaklanmadan yapılır. *Söyleşi (sohbet)*, mülakatın sohbet biçiminde gerçekleştirilmesidir. Yazarın kişisel düşünceleri öne çıkarılır ve okuyucuyla karşılıklı konuşuyormuş gibi samimi bir üslupla yazılır. Habercilik açısından mülakat yönteminin kullanımı daha uygundur (Girgin, 2004a, s. 40-50; Girgin, 2004b, s. 23-26).

Gazete içerisinde ilk dönemlerde bir roman veya yazının bölümler halinde yayımlanmasından oluşan *tefrika* eserlerin bugün için gazetelerde yer almadığı görülmektedir. Kişisel hayatı konu alan öğretici metinlerden *gezi yazısı* yazarın gezip gördüğü yerlerle ilgili bilgiler verdiği ve izlenimlerini aktardığı, haber metni ile ilişkilendirilen diğer bir türdür. Bilgi ve izlenimlerin çoğu zaman destekleyici unsurlarla (görsel, video vb.) birlikte oluşturulduğu bu tür basının öğretme, kültürlendirme ve eğlendirme gibi birçok işlevini yerine getirmektedir.

Haber yazıları dışında kalan bu yazım türleri dil yönüyle genel olarak değerlendirildiğinde kısa cümlelerin tercih edilerek yalın bir dille açık ve anlaşılır bir anlatım tarzının benimsendiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda gazete içerisinde yer alan diğer metinlerin haber yazılarıyla dil ve anlatım bağlamında ortaklaştığı görülmektedir.

Gazetelerde yer alan yazım türlerinin günümüzde çeşitliliğini kaybederek sadece haber ve röportaj ağırlıklı yazı türlerinin yer almasıyla ilgili Sağlamöz (2008) geçmişte kitap basımının yaygın olmamasından kaynaklı gazetenin edebiyata dair ucuz ihtiyacı karşılama çabası olduğuna değinir (s. 79). Konu Türk basını bağlamında değerlendirildiğinde bu tespitin yanında başka olguların varlığına da değinmek gerekir. Türk yazılı basımının gelişiminde edebiyat kökenli gazetecilerin etkin rol aldığı bilinmektedir. Bu durum ilk gazetelerde edebiyat ağırlıklı zengin bir anlatımın yanında metin türlerinin çeşitliliği ve anlatım zenginliğinde de etkili olmuştur. Bu bağlamda teknolojiye de ayrı bir başlık açmak gerekir. Yazılı basın dili yazı ve görselliğe dayalı bir dildir. Geleneksel basından yeni medyaya evrilen bir süreçte görsel araçların kullanımının kolaylığı görselliğin zenginleşmesine sözün ise sınırlarının daralmasına neden olmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Etkileyici ve ikna edici bir retoriğe göre kurgulanan basın dili; haberin başlığı, içeriği ve bütün bölümlerinden sayfa biçimlendirmesi ve düzenine kadar kendine özgü bir kurgu ve söyleme sahiptir. Bu dil içeriği, inşası ve kullanımıyla hem yazı dilinden hem de konuşma dilinden faydalanır fakat bunların her ikisine de ait olmaz. Standart bir Türkçeye dayanması, yazı dilinin kurallarına bağlı olması, yöresel bir anlatımdan uzak ve belirli bir kültürel birikime dayalı olması gerekliliği basın dilini konuşma dilinden farklılaştırır. Amacı okuyucuya var olan durum ve olaylarla ilgili gerçekliği en yalın haliyle aktarmak olan basın, dilini olabildiğince sade ve anlaşılır kılmakta, edebi dilin ulaşmaya çalıştığı zengin anlatım ve kurmacayı kendisine amaç edinmemektedir.

Osmanlı'da Tanzimat Dönemi'yle yayımlanmaya başlayan ilk gazetelerin halk tarafından anlaşılacak, halkı eğitmek ve kültürlendirmek gibi önemli amaçları olduğundan dil ve içerik konusu yazar kadrosunun üzerinde fikir yürüttüğü, özenle yaklaştığı önemli bir başlık olmuştur. İlk dönem gazete yazarları arasında dönemin önemli edebiyat ve fikir insanlarının bulunmasının da bu özene katkı sunduğu söylenebilir. Ayrıca dönemin matbuat hayatı dikkate alındığında bilgi kaynağına ulaşmaktaki zorluklar, kitap basımlarının sınırlı olması, Osmanlı'da nesrin bile şiirsel bir anlatımla kurgulanması, okuyucu ihtiyaçları veya diğer birçok sosyal gerçekliğin gazetecileri dil ve içerik konusunda yeni bakış açılarına ve yaklaşımlara yöneltmiştir. Bu bağlamda dilde sadeleşme ve okuyucuların anlayabileceği standart bir dilin basında teşekkülü mesleki, sosyal ve siyasal gerekçelerden ortaya çıkmıştır.

Osmanlı'da başlayan bu durum Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte bütünlüklü bir devlet politikasına dönüşmüş ve Türk basını dil yönüyle hedeflenen düzeye doğru hızlı bir ilerleyiş göstermiştir. Bu hızlı ilerleyişin sağlanmasında cumhuriyetle birlikte inşa edilen sosyal, siyasal ve kültürel alanlarındaki yenilikler de katkı sağlamıştır. Alfabenin değişmesi, eğitim alanında yapılan reformlar, Mustafa Kemal Atatürk'ün basına ve Türk diline verdiği önem bu yeniliklerin somut izdüşümleridir.

Türk basın hayatında her dönemin kendine özgü zorlukları olsa da basın dili 20. yüzyılın son çeyreğine kadar sürekli bir gelişim göstermiştir. Ancak 1970'lerden sonraki dönemde gazetelerde yer alan

metinler dil anlatım becerileri, içerik ve tür zenginliği bakımından gerilemeye başlamıştır. Özellikle 2000’li yılların başlarında bilgisayar teknolojileri ve internetin yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan dijitalleşme sonucunda yeni medya araçlarının kullanımıyla birlikte gazetecilik pratiklerinin dönüşümü ve çeşitlenmesi gerçekteşmiştir. Bu dönüşüm ve yeni pratikler arasında matbu gazetelerin içeriklerini internete aktarması, bireysel gazetecilik faaliyetleri ile sosyal medyanın gazetecilik faaliyetlerinde kullanılması örnek olarak verilebilir. Bunlar aynı zamanda basın dili bağlamında da önemli değişimlere neden olmuştur. Bu değişiklikler her ne kadar matbu basımı yapılan gazetelerin dijitalde yer almasında etkisini çok fazla göstermese de dijitalleşmenin etkisiyle ortaya çıkan yeni gazetecilik faaliyetlerinde -sosyal ağlar üzerinden yapılan gazetecilik, sadece dijitalde yayın yapan gazetecilik, yurttaş gazeteciliği vb.- yeni bir dil ve anlatım biçimi ortaya çıkarmıştır. Haberlerde gündelik dile yakın sade bir dilin ortaya çıkması, çoğu zaman genel dil kurallarına uyumsuzluk, yeni dil unsurlarının –emoji, hastagh kullanımı- ortaya çıkması, kabalaşma, yeni kelime ve kavramların kullanımda yaygınlaşması, hipermetinsellik öne çıkan dilsel değişimlerdir. Bu yeni medya araçlarının dile etkisi ve ortaya çıkan yeni dil kullanım biçimlerinin daha derinlikli değerlendirilebilmesi için bu konu üzerine odaklanan daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca bu çalışmalarla birlikte dijitalde etkili ve doğru bir basın dilinin çerçevesinin çizilebilmesi için yeni dil kullanım biçimleri ve kurallarının dilbilimsel bağlamda konunun uzmanları tarafından tartışılması ve gerekli görölmesi halinde yeni kullanımların belirli bir çerçevede değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Gazetelerde yer alan metinlerin dil olarak sahip olması gereken özellikler üslup ve anlatım yönüyle haber yazıları ve diğer metin türleri arasında çeşitli farklılıklar içerse de sadelik, kısa cümlelerin seçimi, açıklık ve anlaşılabilirlik unsurlarına sahip olması gerekmektedir. Ayrıca bu metinlerin yazı dilinin sahip olması gereken dilbilgisi ölçütlerine uygunluk, yazım ve noktalamanın doğru kullanılması, cümle kurgusu ve dilsel öğelerin doğru biçimde ve doğru yerde kullanımı da basın dili açasından oldukça önemlidir.

Basın diliyle ilgili diğer önemli bir nokta da bu dilin okuyucular için örnek bir dil kullanış seti sunması ve okuyucuların dili kullanış biçimlerini önemli ölçüde etkilemesidir. Bu nedenle gazetelerin ilk dönemlerinde yoğun olarak rastlanan edip bulundurma gerekliliği ile dil ve anlatım konusuna gösterilen azami özenin bugün için tekrar canlandırılması Türk basını açasından oldukça önem arz etmektedir. Ayrıca okullarda seçmeli ders olarak okutulan medya okuryazarlığı dersinin basın dili açasından belirli bir farkındalık oluşturabilmesi için içerik ve uygulamada gerekli çalışmaların yapılması da önemlidir. Dil kullanımı yönüyle görece diğer iletişim araçlarından daha pozitif ayrışan gazetelerin basın dili bağlamında daha özenli ve birikimli içerikler üretebilmeleri kültürel, sosyal ve siyasal hayatımızın gelişimine daha fazla katkı sunacaktır.

Etik Beyan

“Türk Basını Bağlamında Gazete ve Dil İlişkisi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Çalışma etik kurul izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

Ethical Declaration

During the writing process of the study “*Assessing the Influence of Energy Efficiency Guide Label on Consumers' Purchasing Decisions for Household Refrigerating Appliances*” scientific rules, ethical and citation rules were followed. No falsification was made on the collected data and this study was not sent to any other academic publication medium for evaluation. Ethics Committee Permission is not required

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Declaration of Conflict

There is no potential conflict of interest in the study.

Kaynakça

- Abaloğlu, Y. N. (1934, 01 01). *Cumhuriyet eğazete*. Cumhuriyet Gazetesi: <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/oku/192/1934-01-01/0> adresinden alındı
- Ahmet Mithat, E. (1872, Mayıs 31). Bir Varakacık. Basiret.
- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil–ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.

- Alpay, A., Belge, M., & Tavlı, B. (2019, Aralık). İnternet ve sosyal medya Türkçe'yi nasıl etkiliyor? (İ. Omay, Röportaj Yapan) Eylül 10, 2024 tarihinde <https://www.habervesaire.com/internet-ve-sosyal-medya-turkceyi-nasil-etkiliyor/> adresinden alındı.
- Argunşah, M. (2012). Ahmet Mithat Efendi'nin Türkçenin sadeleşmesiyle ilgili görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 1-12 7(4).
- Aslan, E. (2019). Twitter'da dil kullanımları üzerine bir inceleme. *The Journal of Academic Social Science*, 52(52), 148-160.
- Bell, A. (1991). *The language of news media*. Oxford: Blackwell.
- Berkes, N. (2002). *Türkiye'de çağdaşlaşma*. (A. Kuyaş, Dü.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Büyükbıngöl, A. (2021). *İnternet ortamında serbest gazetecilik -yeni fırsatlar, etik sorunlar, alternatif durumlar-*. İstanbul: Urzeni Yayınevi.
- Bülbül, R. (2001). *Haberin anatomisi ve temel yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Can, A. (2003). Basın dili. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 32-39.
- Çomak, N. A. (2004). Kitle iletişim araçlarında dil kullanımı. *Selçuk İletişim*, 3(2), 41-49.
- Gaillard, P. (1991). *Gazetecilik*. (M. S. Şakiroğlu, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Girgin, A. (2001). *Türk basın tarihinde yerel gazetecilik*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Girgin, A. (2004a). Röportaj-mülakat-söyleşi (Bölüm I). *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(19), 39-53.
- Girgin, A. (2004b). Röportaj-mülakat-söyleşi (Bölüm II). *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(20), 23-28.
- Güllüdağ, N. (2012). Yazılı ve görsel basında dil estetiği. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 49-58.
- Gülmez, M. (2013). *2. Abdülhamid dönemi (1876-1908) basınının dili*. Konya: Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güz, N. (1988). Harf inkılabı ve basına etkileri. *GÜ Basın-Yayın Yüksekokulu Dergisi*(10), 89-117.
- Güz, N. (1989). Atatürk ve basın. *Atatürk'ün 50. Ölüm Yıldönümü Anma Konferansları* (s. 61-78). Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Güz, N. (2005). *Haberde yönlendirme ve kamuoyu araştırmaları*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Haacke, W. (1962). Die sprache der massenmedien. *Publizistik*, 15-22.
- Kahya, H. (2008). Cumhuriyet dönemi gazete haber dili üzerinde istatistiksel bir araştırma (Cumhuriyet Gazetesi örneği). *Journal of International Social Research*, 1(4).
- Kayacan, E. S. (2023). Takvim-i Vekâyî Gazetesi'nin haber dili. *Takvim-i Vekâyî*, 11(2), 196-265.
- Kocabaşoğlu, U. (1981). *1919-1938 Dönemi basınına toplu bir bakış*. Ankara: AÜ SBF Basın-Yayın Yüksek Okulu Yıllığı, 95-127.
- Koloğlu, O. (1992). *Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de basın*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Levend, A. S. (2010). *Türk dilinde gelişme ve sadeleşme evreleri* (4 b.). Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Logan, R. K. (2008). The medium is the message is the content: Meaning, media, communication and information in biosemiosis and human symbolic communication. *Explorations in Media Ecology*, 7 (3) 213-224.
- Lüger, H. H. (1995). *Pressesprache*, Tübingen: Niemeyer.
- Okyar, F. (1980). *Üç devirde bir adam, (Haç: Cemal Kutay)*. İstanbul: Tercüman Yayınları.
- Özarslan, E. (1987). Yenileşme, batılılaşma, çağdaşlaşma, modernleşme, tekâmül, terakki hareketleri içinde (1800-1875) gazetesinin rolü. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 4, 50-54.
- Özarslan, E. (2013). Basın dili üzerine bazı dikkatler. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 37, 251-267.
- Özçetin, B. (2018). *Kitle iletişim kuramları: Kavramlar, okullar, modeller*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özerkan, Ş. (2002). Medya, dil ve ideoloji. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(12), 63-76.
- Özsoy, S. (1996). Kitle iletişim araçları, dil ve anadili öğretimi üçlemi. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 7, 216-229.
- Öztuna, Y. (1983). *Büyük Türkiye tarihi-başlangıcından zamanımıza kadar* (Cilt XI). İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Sağlamöz, G. (2008). *Basın dili*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kırkıncı Yıl Kitaplığı.
- Sarıkaya, B. F. (2023). Sosyal medyada dil kullanımı: Emojiler sayesinde hızlı iletişime geçiş. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(5): 663-677.
- Saussure, d. F. (2001). *Genel dilbilim dersleri*. (B. Vardar, Çev.) İstanbul: Multilingual.
- Tanpınar, A. H. (1988). *19 uncu asır Türk edebiyatı tarihi* (7 b.). İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Tansel, F. A. (1960). *Şinasi: Makaleler külliyatı 4*. Ankara: Dün-Bugün Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu. (2023). *Türk Dil Kurumu sözlükleri: Güncel Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tokgöz, O. (1981). *Temel gazetecilik*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'dan holdinglere Türk basın tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tütengil, C. O. (1980). 1927 yılında Türkiye. *Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin 50. Yılı Semineri Bildiriler ve Tartışmalar* (s. 55-90). Ankara: TTK Basımevi.
- Yağbasan, M., & Demir, Ü. (2007). Basın dili ve gazete manşetlerinin dilbilimsel analizi. *Humanities Sciences*, 3(1), 114-127.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Güncellenmiş 12. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2012). Yazılı basında kullanılan metin türleri ve konu dağılımları. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 19-53.
- Yılmaz, D. (1992). Türkiye'de gazetecilik dilinin doğuşu. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(1-2), 171-176.

- Yolcu, F. (2024). Youtube gazeteciliği: Türkiye'deki ilk örnekler üzerinden kavramsal ve karşılaştırımlı değerlendirme. *6. Uluslararası Anadolu Bilimsel Araştırmalar Kongresi* (s. 778-784). Konya: IKSAD Publications.
- Yurdigül, Y., & Zinderen, İ. E. (2012). Yeni medyada haber dili (Ayşe Paşalı olayı üzerinden geleneksel medya ve internet haberciliği karşılaştırması). *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 2(3), 81-91.

EXTENDED ABSTRACT

Communication studies have developed by being nourished by the theoretical infrastructure of many disciplines. One of these branches of science is linguistics. Mass media make use of language while performing their functions and reshape the language according to their own use. For this reason, language studies are also very necessary for communication studies. This language, defined as the language of the press, has a unique format. This format emerges from the professional obligations of journalism as well as the format and stylistic features of news and other texts in newspapers. In this study, the language and expression of the news and other texts in newspapers are determined and the language of the press is explained. Additionally, from a historical perspective, the changes that Turkish journalism has experienced in terms of language from the Ottoman Empire to the present day are emphasized. As a method in the research, first a literature review was conducted regarding the research topic. Then, the information in the sources was examined with a descriptive approach and evaluations were made on the data obtained directly related to the research topic. In this way, the language of the press and the changes that Turkish journalism has experienced in the context of language have been tried to be explained. In addition, using the document analysis method, newspaper samples were directly consulted and the evaluations were supported. When the literature on the research topic is examined, it is seen that information regarding the conceptual explanation and characteristics of press language is not clearly presented. Previous studies on the subject of the research include Sağlamöz's study titled "Press Language" published in 2018, Özarslan's article titled "Some Attentions on Press Language" published in the *Journal of Communication Theories and Research* in 2013 and Bell's work "The Language of News Media", written in 1991, is a very important works that guides our research in terms of scope and content. Human beings have interacted and communicated with themselves and with those around them since the day they emerged as a being. The only element that enables this interaction is language. Language is more than just a means of communication, it is a means of revealing one's self and giving meaning to the whole existence. For this reason, in the historical development of humanity, both language has developed and the tools based on the use of language have become different and diversified. When we look at the general definitions about language, language is defined as a means of communication. In this definition, it is emphasized that language mediates the formation and transfer of emotions and thoughts. Language has both social and individual characteristics. It is a communication tool consisting of sound and images. Language is not only a tool used by those who try to make sense of an event or phenomenon, but also a teaching tool for those who try to make this event or phenomenon meaningful for others. Mass media take advantage of this aspect of language. The way to convey the news to the public in an accurate, understandable and impressive way is to use the language correctly and effectively. In this context, the concept of press language comes to the fore. Press language corresponds to the language used by mass media. This language has the characteristics of being clear, understandable, precise, short and simple. In this respect, it is somewhere between spoken and written language. It is similar to the language of daily life, but it is more attentive because it addresses a readership. It is not a literary language because the aim is not to reach the highest level of language and expression but to describe the truth in the closest form. When the historical changes in the Turkish press language are examined, one of the biggest obstacles to newspapers when they first appeared in the Ottoman Empire is the lack of development of a writing language suitable for newspapers. When we look at the language characteristics of the period, it is understood that even prose was created in a poetic language. It is seen that especially Arabic and Persian words and structures are used frequently in the written language. In this respect, the written language is neither suitable for the press language nor simple enough for the public to understand. As journalism begins to develop, it is seen that the simplification of the written language increases. Şinasi made significant contributions to the development of the press language in the "Tercüman-ı Ahval" newspaper, published in the Ottoman Empire in 1860. Important writers such as Namık Kemal, Mustafa Reşit Pasha, Said Pasha, Ahmet Cevat Pasha, Ahmet Mithat Efendi, Şemseddin Sami, Hüseyin Rahmi, Ahmet Rasim, and Mehmet Emin also made significant contributions to the simplification of the language. After the proclamation of the Republic, language simplification efforts turned into a state policy. It is seen that the newspapers of this period were written in standard Turkish that the public could understand in a short time. The adoption of Latin letters on 1 November 1928 and the opening of the Turkish Language Association on 12 July 1932

are important developments of this period. With the Republic, the use of Turkish words and structures in newspaper writing increased. This period is an important period in the development of the Turkish press language. Another feature of the Republican period is that the press has become both an ideological and educational tool in raising public awareness and creating culture. In order to achieve this goal, the language of newspapers must be easy and understandable for readers. In these cases, it contributed to the simplification of the press language. With the spread of computer technologies and the internet in the 2000s, new language uses and forms emerged. The transfer of journalistic practices to the digital environment and the emergence of many new journalistic practices also affected the press language. These new practices had important effects in terms of language; the emergence of a simple language close to everyday language, often incompatibility with general language rules, the emergence of new language forms, vulgarity, widespread use of new words and concepts, hypertextuality, etc. More comprehensive studies are needed to better examine the changes in this period. When the linguistic features of the text types in newspapers are evaluated, the concepts of newspaper and news must first be explained. The newspaper has content that provides as realistic information as possible about all events and situations that may attract human interest. The main duty of the newspaper is to provide news. News is the version of an event or situation that has been written down in a certain format, remaining as faithful to the original as possible. The features that make up the format of news articles include content, language and expression, and news production stages and techniques. News should answer the questions "what, how, why, where, when and who". The language should be clear, understandable, simple and fluent. Short sentences should be used in the narration and accuracy should be complete. News can be written with different techniques, but it consists of title, introduction, body and conclusion. In addition, the news must comply with the grammar and spelling rules, adjectives and adverbs must be used correctly and appropriately, and the verb conjugation must be done correctly. Not only news articles are included in newspapers, but also other texts such as columns, essays, interviews, and articles, most of which have developed as newspaper writing types. When these writing types are generally evaluated in terms of language, it is seen that short sentences are preferred and a clear and understandable style of expression is adopted in simple language. In this context, it is understood that the other texts in the newspaper share commonality with the news articles in terms of language and expression. As a result, the language of the press is structured with an impressive and persuasive rhetoric that aims to be simple and understandable rather than literary richness. With the emergence of newspapers in the Ottoman Empire, the necessity of simplifying the written language became evident and these studies formed the basis for the development of the press language. With the Republican period, the Turkish press accelerated its efforts to simplify and standardize the language, and the accuracy, clarity and simplicity of the language were prioritized. Another point to consider in the context of the relationship between newspapers and language is that newspapers and other mass media must pay close attention to language to ensure cultural and social development, as the press provides society with an exemplary set of language usage.